

Oxf. 901: 92 : (497.12)

Izvleček:

**WINKLER, I.: TEMELJNE ZNAČILNOSTI IN DOSEDANJI
RAZVOJ SKUPNEGA GOSPODARJENJA Z DRUŽBE-
NIMI IN ZASEBNIMI GOZDOVI V SLOVENIJI**

Zaradi posebnega družbenega pomena ohranitve in gojitve gozdov je gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi v Sloveniji skupno. Skupno gospodarjenje uresničujemo v okviru gozdnogospodarskih območij zlasti preko skupnih gozdnogospodarskih načrtov ter enotnega zagotavljanja in usmerjanja sredstev za biološka vlaganja v gozdove.

Abstract:

**WINKLER, I.: BASIC CHARACTERISTICS AND THE PAST
DEVELOPMENT OF THE COMMON MANAGEMENT
OF PUBLIC AND PRIVATE FORESTS IN SLOVENIA**

Because of the special significance of the preservation and culture of forests, the public and private forests in Slovenia are managed in the same way. The common management is realized without the regional forest enterprises especially through common forest management plans and the unified securing and direction of financial means for biological investments.

dr. Iztok Winkler, dipl. inž. gozd.
redni prof.
Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo
61000 Ljubljana, Večna pot 83, YU

KAZALO VSEBINE

Stran:

Izvleček — Abstract

1. UVOD	203
2. RAZLOGI IN IZHODIŠČA ZA POVEZOVANJE ZASEBNE GOZDNE POSESTI IN SKUPNO GOSPODARJENJE Z DRUŽBENIMI IN ZASEBNIMI GOZDOVI	203
3. DOSEDANJI RAZVOJ POVEZOVANJA ZASEBNIH GOZDOV IN PREHOD NA SKUPNO GOSPODARJENJE Z DRUŽBENIMI IN ZASEBNIMI GOZDOVI	205
3.1. Zadruginištvo v gozdnem gospodarstvu	
3.2. Proces podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje in prehod na skupno gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi	
4. PRVINE SKUPNEGA GOSPODARJENJA	220
5. SMERI NADALJNJEGA RAZVOJA SKUPNEGA GOSPODARJENJA	226
6. POVZETEK	228
7. ZUSAMMENFASSUNG	230
8. LITERATURA	233

1. UVOD

Razdrobljena zasebna gozdna posest povzroča skrb in težave v gozdarstvu večine dežel, ki imajo večji delež takih gozdov. Povsod iščejo različne oblike in načine povezovanja te posesti: prostovoljnega ali z zakonsko regulativo.

Tudi v Sloveniji prevladujejo zasebni gozdovi in smo uveljavili vrsto oblik in načinov za usmerjanje gospodarjenja z njimi, za povezovanje zasebne gozdne posesti znotraj zasebnega sektorja, končno pa tudi za povezovanje družbenega in zasebnega sektorja gozdarstva.

2. RAZLOGI IN IZHODIŠČA ZA POVEZOVANJE ZASEBNE GOZDNE POSESTI IN SKUPNO GOSPODARJENJE Z DRUŽBENIMI IN ZASEBNIMI GOZDOVI

Razdrobljena zasebna gozdna posest in z njo povezana drobna blagovna proizvodnja sta temeljni značilnosti zasebnega sektorja gozdarstva v Sloveniji. To narekuje tudi ustrezne organizacijske oblike gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Že dolgo je povsem jasno, da na majhni parceli ni mogoče več racionalno gospodariti in da je treba drobno posest povezovati in združevati. Nujnost pogosto utemeljujemo tudi s Kirchhofovo mislijo, ki jo je povzel Marx v analizi produkcijskega časa:

"Gojenje gozdov pa zahteva za pravilno gospodarjenje ... tudi večjo površino kakor kultura žita, ker je na manjših parcelah nemogoče gospodarno sekati les, ker gredo postranski plodovi večinoma v izgubo, ker je težje zagotoviti zaščito gozda itd. Razen tega je produkcijski proces vezan na tako dolga obdobja, da presega načrte privatnega gospodarstva, v posameznih primerih celo dobo enega človeškega gospodarstva ... Kdor torej nima še kakšnega drugega dohodka in nima v posesti večjih gozdnih površin, ne more pravilno gospodariti z gozdom.

Dolg produkcijski čas (ki vključuje relativno kratek delovni čas) in zato dolgost obdobj njegov obrata je vzrok, da je gojenje gozdov zelo neprimerna kapitalistična poslovna panoga, ki je po svojem bistvu zasebna, četudi nastopa namesto posamičnega kapitalista združeni kapitalist" (10, str. 271).

Negativne gozdnogospodarske posledice gospodarjenja na drobni zasebni gozdni posesti so zlasti naslednje (25):

- razdrobljeni, zasebni gozdovi so praviloma slabše ohranjeni, imajo nižjo hektarsko lesno zalogo in manjši prirastek,
- stroški gospodarjenja so večji,
- pri samostojni prodaji gozdnih sortimentov dosegajo posamezni in nepovezani gozdni posestniki slabše ekonomske rezultate,
- delež blagovne proizvodnje na enoto površine je manjši.

Pri nas malega gozdnega posestnika in njegove drobne blagovne proizvodnje nismo prepustili stihiji, ampak smo dali možnost, da pravočasno in postopoma preide v nove proizvodne odnose. Pri tem je bilo vodilo tudi *Engelsova* misel, ki je zapisal:

"In drugič, je prav tako očitno, da po prevzemu državne oblasti ne bomo mislili na to, da bi malega kmeta nasilno razlastili (ne glede na to, ali z odškodnino ali brez nje), kakor bomo primorani storiti z veleposestniki. Kar zadeva malega kmeta, je naša naloga najprej v tem, da njegov privatni obrat in privatno posest prevedemo v združeno, ne s silo, marveč z zgledom in z družbeno pomočjo, ki mu jo v ta namen nudimo. In tu imamo vsekakor dovolj sredstev, da lahko malemu kmetu predočimo prednosti, ki mu morajo že sedaj postajati očitne" (4, str. 713).

Če smo se tudi v gozdarstvu odrekli skrajne poti, to je nacionalizaciji drobne posesti, je prehod zasebne gozdne posesti v družbeni sektor lahko le postopen. Prva faza tega prehoda je podružbljanje gozdne proizvodnje, ki ga izvajamo s postopnim povezovanjem zasebnih gozdov med seboj in zasebnega sektorja gozdarstva v celoti z družbenim sektorjem. Namen tega povezovanja je uvajanje modernega proizvodnega procesa, to je procesa, v katerem bo proizvodnja v tehnološko-ekonomskem smislu podružbljanja, lastnina pa se bo čedalje bolj izkazovala neposredno v denarni renti.

Razvoj ekonomskih odnosov pa bo tako pripeljal do tega, da bo renta majhna ali je sploh ne bo več in bo torej postala lastnina nad produkcijskimi sredstvi v gozdarstvu vse bolj samo pravna oblika brez ekonomskih posledic.

3. DOSEDANJI RAZVOJ POVEZOVANJA ZASEBNIH GOZDOV IN PREHOD NA SKUPNO GOSPODARJENJE Z DRUŽBENIMI IN ZASEBNIMI GOZDOVI

V prvem povojnem obdobju (1945—1951) je bila na področju gozdarstva najvažnejša naloga zagotoviti predviden obseg sečnje. Zato so posvečali gospodarjenju z gozdovi manj pozornosti. Z državnimi gozdovi so gospodarile državne gozdarske organizacije, za gospodarjenje z zasebnimi gozdovi pa ni bilo posebne organizacije.

Šele po zmanjšanju pritiska za čim večjo proizvodnjo v gozdarstvu je bilo mogoče tudi v zasebnem sektorju misliti na kompleksno gospodarjenje in s tem tudi na ustrezno organizacijo, ki bi to opravljala. Ta naloga je bila v prvi vrsti poverjena *kmetijskim zadrugam*.

3.1. Zadrugištvo v gozdnem gospodarstvu

Zadrugištvo, ki je že v stari Jugoslaviji imelo pomembno vlogo, je dobilo posebno mesto tudi v gospodarskem sistemu nove Jugoslavije. Z novo ustavo (28) je bilo določeno, da

"posveča država posebno pozornost in nudi podporo in olajšavo zadrugišnim organizacijam".

Razumljivo je, da smo pri razvijanju zadrugištva morali najprej odpraviti vrsto negativnih izkušenj zadrugištva stare Jugoslavije. Po osvoboditvi smo sistem našega zadrugištva temeljito reorganizirali ter se pri tem borili proti vsemu, kar je v zadrugištvu še uveljavljalo vpliv kapitalističnih elementov ter hkrati razvijali vse tisto, kar je bilo v starem zadrugištvu pozitivnega. *Kardelj* (5) je takole prikazal prve ukrepe na področju zadrugištva po osvoboditvi:

"Dasi smo že od vsega začetka v največji meri cenili zadrugištvo kot eno izmed najvažnejših in brezpogojno potrebnih orodij za obnovo, za najelementarnejšo konsolidacijo, za rekonstrukcijo našega kmetijstva in za zgraditev dežele na osnovi pridobitev narodnoosvobodilne vojne, se vendar nismo mogli avtomatično opreti na zadrugištvo, kakršno smo podedovali iz stare Jugoslavije. ... V prvi vrsti je bilo treba spremeniti vlogo vrhov zadrugišnih zvez, preko katerih se je prej ravno izvajal ekonomski pritisk kapitalizma. Konkretni politični in ekonomski pogoji v naši državi so zahtevali, da smo začeli slabiti poslovne zveze, ponekod smo jih celo popolnoma odpravili in neposredno povezali zadruge in okrajne zveze z lokalnimi državnimi in političnimi vodstvi. Tak ukrep je bil v

prvi fazi nujen, da bi se posamezne zadruge bolj neposredno vključile v boj za likvidacijo špekulacije in vsakršnih gospodarskih težav ... Dalje je bilo treba okrepiti in demokratizirati osnovne zadruge, jih razumeti in razvijati kot najvažnejše celice v združništvu in zategadelj dati prav njim večjo vlogo. Demokratizirati zadruge pa je pomenilo z ene strani zagotoviti vpliv malih in srednjih kmetov in pravilno politično vodstvo v duhu ljudske demokratizacije, z druge pa prav te osnovne zadruge neposredno trdneje povezati z državnim gospodarskim sektorjem in tako ekonomsko zagotoviti njihov pravilni razvoj.“

S proučevanjem male gozdne posesti in združništva v gozdnem in lesnem gospodarstvu so se začeli ukvarjati že med NOB. Na gospodarski konferenci jeseni leta 1944 je bil načrt med različnimi agrarno-političnimi problemi tudi problem podružbljanja slovenskih gozdov. Takrat so poudarili, da bomo malo gozdno posest privedli v socialistično gospodarstvo preko zadrug (19).

Gozdarski strokovnjaki so nato v letih 1944—1946 izdelali vrsto študij o gozdnem združništvu in dali vrsto pobud za organizacijo združništva v gozdnem in lesnem gospodarstvu (8, 9, 14, 15, 18, 21, 27).

Po osvoboditvi so bile na pobudo iniciativnega združnega odbora za Slovenijo prve ustanovljene lesno-produktivne zadruge. Člani teh zadrug so bili le gozdni posestniki. Lesno-produktivne zadruge naj bi ščitile kmeta proizvajalca, hkrati pa preskrbele potreben les za obnovo dežele. Leta 1946 je bilo v Sloveniji že 40 lesno-produktivnih zadrug.

Lesno-produktivne zadruge so imele naslednje naloge:

- a) prevzemanje lesa od svojih članov (gozdnih posestnikov), po posebnem dogovoru pa tudi od uprav državnih gozdov in razlaščenih posestev in agrarnih skupnosti,
- b) predelovanje lesa v polizdelke in izdelke na račun članov ter plačevanje lesa po izvršeni prodaji in po odbitku stroškov,
- c) najemanje, nakupovanje ali zgraditev nepremičnin in inventarja, da bi zagotovile sodobne obrate za obdelovanje lesa,
- d) poglobitev združne vzgoje in zavesti, pospeševanje smotrnega gospodarjenja z lesom in gospodarjenja sploh (16).

Lesno-produktivne zadruge so se ukvarjale v glavnem z izkoriščanjem gozdov, zamišljeno pa je bilo, da bi prerasle v gozdne zadruge, ki bi se ukvarjale tudi z gojenjem gozdov (26).

Že leta 1948 pa so bile lesno-produktivne zadruge reorganizirane in priključene splošnim kmetijskim zadrugam, kjer so bili osnovani posebni lesni odseki. Reorganizacija je bila utemeljena s trditvijo, da so lesno-produktivne zadruge preveč krepile individualističen način gospodarstva svojih članov. Hkrati pa se je izoblikovalo stališče, da je

"najbolj pravilno in koristno, da se v naši državi razvija enoten tip osnovne kmetijske zadruge, ki bi v sebi združevala vse panoge gospodarske dejavnosti na vasi" (5).

To stališče se je začelo uvajati v prakso in temu ustrezno tudi izpopolnjevati oziroma razvijati organizacijske oblike glede gospodarjenja z gozdovi in lesom. V naslednjih letih pa je začela prevladovati težnja za hitrejšo socializacijo vasi. Zato so namesto kmetijskih zadrug splošnega tipa bolj pospeševali kmečke delovne zadruge. Že prve izkušnje so pokazale, da niso bili povsod objektivni pogoji za uspešen gospodarski razvoj delovnih zadrug.

Na plenumu glavne združne zveze Jugoslavije leta 1952 so ugotovili, da je bilo podcenjevanje splošnih kmetijskih zadrug glavna pomanjkljivost v razvoju združništva v zadnjih letih. Med sklepi tega plenuma je za nas posebno važna uvotovitev, da so splošne kmetijske zadruge osnovna in po vlogi v socialistični preobrazbi vasi najpomembnejša oblika. V okviru splošne kmetijske zadruge pa naj bi pospeševali po posebnih odsekih posamezne panoge kmetijske proizvodnje.

Na zborovanju republiške zveze kmetijskih zadrug leta 1952 v Ljubljani pa so se zavzeli za ustanovitev gospodarskih odborov pri kmetijskih zadrugah in njihovih okrajnih zvezah, med njimi tudi odbora za gozdarstvo (20).

Telega leta so na posvetovanjih gozdarskih, lesnih in združnih gospodarstvenikov opredelili tudi pogoje za uspešen razvoj združništva v gozdnem in lesnem gospodarstvu:

- a) vsi zasebni gozdovi, kakor tudi gozdovi agrarnih skupnosti, naj se čimprej povežejo v zadruge, da bo olajšano njihovo smotrno gojenje in izkoriščanje,
- b) v predelih z manjšo gozdnatostjo oziroma manjšo površino gozdov naj se ustanove lesni odseki v okviru splošnih kmetijskih zadrug, v nasprotnem primeru pa naj se pospešuje ustanavljanje specializiranih gozdnih in lesnih zadrug, ki naj bi bile povezane v splošne kmetijske zadruge.

- c) velikega pomena za uspešno gospodarsko udejstvovanje zadrug je njihova ustrezna teritorialna zaokroženost, ki upošteva dane geografske, prometne in ekonomske pogoje,
- d) splošna kmetijska zadruga naj bo regulator vseh gozdnogospodarskih in lesnogospodarskih odnosov v nedržavnem sektorju svojega območja,
- e) splošne kmetijske zadruge naj gospodarijo z gozdom in lesom po strokovnih načelih; zato morajo imeti svojega gozdarskega strokovnjaka,
- f) zadruga skrbi in odgovarja za izvršitev plana proizvodnje in oddaje lesa v svojem območju,
- g) odkup iz zasebnega sektorja naj bi potekal samo preko splošnih kmetijskih zadrug,
- h) težišče združništva v gozdnem in lesnem gospodarstvu naj bo v gojenju, varstvu in smotrnem izkoriščanju gozdov. Pri predelavi lesa naj bi se omejili v prvi vrsti na začetno obdelavo oziroma predvsem na obrtniška podjetja (19).

Žal pa kmetijske zadruge v obstoječih razmerah, zlasti zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov, niso mogle izpolniti prej navedenih načel in so svoje delo usmerjale predvsem v odkup lesa, skoraj povsem pa so zanemarile svoje primarne, to je gozdnogospodarske naloge.

Hkrati je bilo gozdarstvo močno centralizirano, strokovni kader pa skoncentriran pri upravnih organih in državnih podjetjih. Zato je razumljivo, da se je gospodarjenje v zasebnih gozdovih usmerjalo bolj ali manj samo z vrsto predpisov. Gozdno gospodarstvo pa je — tudi v zasebnem sektorju — gospodarska dejavnost, ki je ni mogoče voditi le z administrativnimi ukrepi.

Leta 1954 so bile v Sloveniji ustanovljene okrajne uprave za gozdarstvo kot upravni in nadzorstveni organ v gozdarstvu. Do ustanovitve teh uprav so v LR Sloveniji opravljali naloge javne gozdarske službe le posamezni gozdarski referenti pri okrajnih ljudskih odborih, vendar brez ustreznega strokovnega in administrativnega kadra ter brez zadostne materialne podlage.

Okrajne uprave za gozdarstvo so pokazale pomembne uspehe predvsem v zasebnem sektorju v obvladovanju sečenj, v smotrni gojitvi in urejanju gozdov ter pri gradnji gozdnih cest. Okrajne uprave so tudi izdelovale gozdnogospodarske načrte za zasebni sektor, pri čemer pa so sodelovale ponekod s kmetijskimi zadrugami, večinoma pa tudi z občinami.

Izvajanje planov so okrajne uprave za gozdarstvo poverile ali kmetijskim zadrugam s pogodbo ali pa so ta dela izvajale same v lastni režiji. Nekatere so ta dela individualno obračunavale s kmetovalci. Okrajne uprave so izključno opravljale tudi odkazovanje, izmero in žigosanje lesa v zasebnih gozdovih ter odmero in zbiranje prispevkov v gozdni sklad.

Okrajne uprave za gozdarstvo so tako opravljale skupaj javno gozdarsko službo ter nadzorno in operativno službo za zasebne gozdove. Združitve upravnih in gospodarskih funkcij pri okrajnih upravah pa ni bila koristna.

Zato je bilo treba ustanoviti gospodarske organizacije za izvrševanje operativnih del v zasebnih gozdovih in povsem ločiti upravne od gospodarskih funkcij.

V letu 1957 je izvršni svet LRS izdal zakonske predpise in navodila, po katerih so bile ločene upravne gozdarske funkcije od operativnih. Za izvajanje strokovno-operativnih in gospodarskih nalog v zasebnih gozdovih so bile v prvi vrsti poklicane kmetijske zadruge, ker so bile gozdnim posestnikom najbližje zadrुžne organizacije; v njih so bili včlanjeni, v njih so odločali, in z njimi sodelovali. Kmetijske zadruge pa postavljenim nalogam s področja gozdarstva niso bile kos, predvsem zaradi premajhnega obsega gozdnih površin in pomanjkanja strokovnih kadrov. Za uspešnejše izvrševanje gozdno-operativnih del so se zato kmetijske zadruge združevale v gozdarske poslovne zveze; ponekod pa tudi v kmetijsko-gospodarske poslovne zveze.

Gozdarske poslovne zveze so imele kot strokovno združenje zadrug dve osnovni nalogi, in sicer:

- a) da so skrbele za pospeševanje gozdnega in lesnega gospodarstva kot celote in pri tem nudile strokovno pomoč združenim zadrugam in jih usposabljal predvsem za naslednje dejavnosti:
  - izvajanje vseh operativnih nalog v zvezi z gojitvijo, nego in varstvom gozdov ter drevesničarsko službo,
  - izvajanje gozdno-tehničnih del,
  - izvajanje potrjenih gozdnogospodarskih načrtov,
  - izkoriščanje gozdov,

- odkup gozdnih sortimentov,
- opravljanje uslug na žagarskih obratih,
- sestavljanje lastnih načrtov za izvajanje zgoraj navedenih del;

b) da se preko svojih obratov in v sporazumu z zadrugami tudi same izvajale določena dela s področja prej omenjenega poslovanja. Samostojno so opravljale le tiste naloge, ki so širšega gospodarskega pomena, ki jih zadruga zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov ali gospodarnosti niso mogle opravljati. Te naloge so bile:

- kompleksno planiranje,
- urejanje gozdov in izdelava gozdnogospodarskih načrtov,
- investicijske gradnje gozdnih cest in poti,
- promet z lesom.

Na gozdarske poslovne zveze so bile od okrajnih uprav za gozdarstvo postopoma prenesene tudi nekatere upravne funkcije: odkazovanje, pripravljalni postopek za izdajo sečnih dovoljenj in pripravljalni postopek za predpisovanje prispevkov v gozdni sklad.

Poslovne zveze naj bi kot gospodarske organizacije in kot poslovne zveze kmetijskih zadrug svoje poslovanje s kmetijskimi zadrugami zasnovala predvsem na pogodbenih ekonomskih odnosih. Njihova glavna naloga je bila, da razvijajo same zadruga in njihove proizvodne dejavnosti. Poslovne zveze bi zlasti morale usposabljati zadruga kot organizatorje proizvodnje.

Gozdarske poslovne zveze so bile dolžne usposabljati zadruga predvsem za opravljanje določenih nalog v gozdni proizvodnji. Za opravljanje teh nalog bi morale zadruga imeti določeno gozdno površino, na kateri je mogoče zagotoviti trajno gozdno proizvodnjo. Morale pa bi tudi imeti gozdarsko organizacijsko enoto z ustreznim številom strokovnih kadrov.

V Sloveniji je poslovalo 19 gozdarskih ali kmetijsko-gozdarskih poslovnih zvez, v katerih so bile z nekaj izjemami vključene vse kmetijske zadruga. Površina gozdov za katerih gospodarjenje so bile poslovne zveze odgovorne, je znašala od 15.000 do 64.000 hektarov. Gozdarske poslovne zveze so od okrajnih uprav za gozdarstvo prevzele tudi del strokovnih kadrov, vendar pa so kljub temu imele polovico manj kadrov kot gozdna gospodarstva, čeprav še enkrat večjo gozdno površino.

Spričo pomanjkanja zadostnega števila ustreznih strokovnih kadrov in sorazmerno majhne gozdne površine, ki je odpadla na posamezno kmetijsko zadruga, pa poslovne zveze niso mogle preko zadrug uspešno

opravljati postavljenih nalog, zato so začele same prevzemati tudi tiste operativne funkcije, ki jim niso pripadale. Tako so postajale, kot je dejal Kardelj, "svojevrstna oblast nad samimi zadrugami in združnimi organi, ki so jim dejansko morali služiti" (7).

Ne glede na to, da so poslovne zveze dejansko neustrezno delovale, pa so v treh letih delovanja dosegle mnogo lepih uspehov, zlasti pri uvajanju načrtnega gospodarjenja z zasebnimi gozdovi, veliko pa so tudi prispevale k ureditvi stanja na tržišču gozdnih proizvodov.

Neskladnosti med gospodarsko dejavnostjo poslovnih zvez in samo organizacijsko obliko so še posebej prihajale do izraza pri upravljanju poslovnih zvez. Poslovne zveze so imele poleg organov družbenega upravljanja tudi organe delavskega samoupravljanja. Organi delavskega samoupravljanja so bili v vseh pomembnih odločitvah podrejeni organom družbenega upravljanja, ki so jih večinoma sestavljali gozdni posestniki in predstavniki zadrug. Pri tem so pogosto prihajale do izraza lokalistične težnje majhnih zadrug, ki so bile manj zainteresirane za intenziviranje gozdne proizvodnje in vlaganja v gozdove. Poslovne zveze so tudi načrtno usmerjale ključne gozdne proizvode prioritetenim potrošnikom, pri čemer je bil prizadet ekonomski interes zadrug, ki so dotlej svobodno trgovale z lesom.

Zadruge so predvsem opravljale odkup lesa, gojitvena dela pa so odklanjale. Tako je bil kompleks gozdne proizvodnje razdeljen med dva nesisla: zadrugo, ki se je ukvarjala predvsem z odkupom lesa, torej z realizacijo, in gozdarsko poslovno zvezo, ki je opravljala vse druge naloge. Posledica tega je bila, da so morale poslovne zveze centralizirati operativno službo, pri čemer so iskale sredstva za kritje stroškov tudi v prometu z lesom.

Omenjene neskladnosti so še bolj prihajale do izraza z organizacijsko in kadrovske krepitvijo kmetijskih zadrug. Ob tem pa se je vse bolj kazalo, da so gozdarske poslovne zveze, kljub uspehom, ki so jih dosegle pri gospodarjenju z zasebnimi gozdovi, vendarle predstavljale neustrezno organizacijsko nadgradnjo. Zakon o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu (33), ki je bil posledica razvoja družbenih in gospodarskih odnosov, je zato upravičeno predvideval med drugimi tudi prenehanje dela gozdarskih poslovnih zvez.

Po ukinitvi gozdarskih poslovnih zvez so bile naslednje, bolj ali manj realne možnosti za prihodnjo organizacijo gozdarstva v zasebnem sektorju gozdarstva v Sloveniji:

- ustanoviti posebna gozdna gospodarstva za zasebni sektor,
- združiti gospodarjenje z zasebnimi in družbenimi gozdovi pri gozdnih gospodarstvih,
- zasebni sektor gozdarstva vključiti v kmetijske zadruge.

Ustanovitev posebnih gozdnih gospodarstev za zasebni sektor ne bi bila primerna, ker se v Sloveniji prepletajo v istem območju zasebni in družbeni gozdovi in bi posebna organizacija pomenila nepotrebno podvajanje opravil.

Združiti gospodarjenje z zasebnimi in družbenimi gozdovi pri gozdnih gospodarstvih bi bilo z vidika gospodarjenja z gozdovi najbolj smotrno, saj bi s tem zagotovili optimalno izkoriščanje tehničnih, kadrovskih in finančnih kapacitet gozdnogospodarskih organizacij. Vendar pa bi v trenutni situaciji izločitev gozdarstva iz kmetijskih zadrug močno oslabila ekonomski potencial in vlogo kmetijske zadruge na vasi. Pri gozdarstvu zasebnega sektorja pa gre, enako kot v kmetijstvu, za določeno politiko spreminjanja proizvodnih odnosov na vasi, ta naloga pa je bila v prvi vrsti poverjena kmetijskim zadrugam.

Za priključitev gozdarstva kmetijskim zadrugam so govorili tudi naslednji razlogi:

- a) Zadruga je osnovna gospodarska enota ter bodo strokovni kadri, zaposleni v zadrugi, najtesneje vključeni v neposredno reševanje vseh proizvodnih in družbeno-političnih problemov, ki se porajajo na vasi.
- b) Potreben je bil enoten pristop do posestnika v kmetijstvu in v gozdarstvu, če smo ga hoteli postopoma vključiti v družbeno proizvodnjo.
- c) Z združitvijo zadrug so bili dani materialni pogoji za uspešno delo gozdarstva v okviru zadruge.

Možna je bila tudi kompromisna rešitev, da bi naloge s področja gojenja gozdov prevzela gozdna gospodarstva, promet z lesom pa bi opravljale kmetijske zadruge. Za kmetijske zadruge bi bila taka rešitev sprejemljiva, bila pa bi v nasprotju z osnovnimi strokovnimi in ekonomskimi načeli gospodarjenja z gozdovi, ki zahtevajo nedeljivost gozdne proizvodnje, od semena do tržne realizacije.

Prevladovalo je mišljenje, naj se po ukinitvi gozdarskih poslovnih zvez družbena skrb za zasebne gozdove v celoti poveri kmetijskim zadrugam, ki pa so morale zadostiti določenim pogojem:

a) Določena ekonomska površina gozdov.

Zadruga so morale zajeti takšno površino gozdov, da je bilo možno na njej zasnovati rentabilno gozdno proizvodnjo.

b) Zaposlitev ustreznega števila strokovnih kadrov.

Kadri v zadrugi morajo biti nosilci in pobudniki za uvajanje sodobnih oblik gospodarjenja z gozdovi in hkrati nositi po:no odgovornost za napredek gozdarstva.

c) Ustrezna organizacijska oblika znotraj zadruga.

Gozdarstvo je moralo biti znotraj zadruga organizirano kot obrat s samostojnim obračunom in organom delavskega samoupravljanja.

Reorganizacija zasebnega sektorja gozdarstva v smislu določil zakona o poslovnem združevanju se je pričela postopoma izvajati že konec leta 1960, zaključena pa je bila v prvi polovici leta 1961. Poslovne zveze so prenehale z delom in prenesle na kmetijske zadruga vsa osnovna sredstva in strokovni kader.

Z vključitvijo gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v kmetijske zadruga v letu 1960 je bilo izvršeno tudi močno združevanje zadruga, tako da se je število kmetijskih zadruga zmanjšalo od okoli 450 na 120. Kako pa so se praktično izvajala načela za poslovanje gozdarstva v okviru zadruga, nam najlepše ilustrirajo podatki anket, ki jih je v letih 1961 in 1962 izvedla Zbornica za kmetijstvo in gozdarstvo Slovenije (1):

a) Površina gozdov

Z združevanjem kmetijskih zadruga se je površina gozdov, ki je odpadla na eno kmetijsko zadruga, znatno povečala. Pred združevanjem je odpadlo na eno kmetijsko zadruga le okoli 1300 ha gozdov, leta 1962 pa že 6500 ha.

b) Strokovni kadri

Tabela 1

Strokovni kadri pri gozdnih gospodarstvih in kmetijskih zadrugah leta 1962

Tabelle 1: Die Anzahl der diplomierten Forstingenieure und Forsttechniker in Forstbetrieben und landwirtschaftlichen Genossenschaften im Jahr 1961

	hektar/inženir	hektar/tehnik
Družbeni sektor	2.450	1.450
Zasebni sektor	10.850	3.647

Število strokovnih kadrov pri kmetijskih zadrugah se je v letih 1961—1962 precej povečalo, kar je kazalo na orientacijo kmetijskih zadrug za izboljšanje strokovnega sestava. Stanje pa v primerjavi z družbenim sektorjem še daleč ni bilo zadovoljivo: 44 zadrug je bilo brez gozdarskega inženirja, 6 zadrug pa celo brez gozdarskega tehnika.

e) Organizacijska oblika

Tabela 2

Organizacija gozdarstva pri kmetijskih zadrugah v Sloveniji

Table 2: Die Organisation der Forstwirtschaft bei landwirtschaftlichen Genossenschaften in Slowenien

	1961	1962
Gozdni obrati z delavskim sameupravljanjem	—	5
Delovne enote z delavskim svetom	12	48
Poslovne enote brez delavskega sveta	33	27
Brez poslovne enote in ločenega obračuna	40	5

Gospodarjenje z gozdovi v okviru zadrug bi morale biti organizirano kot samostojen obrat s samostojnim obračunom. Leta 1961 ni nobena zadruga imela takega obrata, leta 1962 pa le 5. Pri mnogih zadrugah je bil promet z lesom še vedno izločen iz pristojnosti gozdarstva in se je skupno z ostalimi proizvodi uvrščal v tako imenovano odkupno dejavnost zadruga, brez neposredne povezave s proizvodnjo. Torej ni bilo uresničene načelo, da je treba v okviru zadruga obravnavati gozdno proizvodnjo kot celoto.

Neurejene organizacijske oblike so nedvomno tudi vplivale, da so kmetijske zadruga nekontrolirano prelivale v gozdarstvu ustvarjena sredstva v druge dejavnosti. Tako se npr. leta 1962 kmetijske zadruga 45% celotnega dohodka ustvarile iz gozdarstva, v gozdarstvo pa se vračale povprečno le 19% lastnih sredstev.

3.2. Proces podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje in prehod na skupno gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi

Zadružništvo v gozdnem gospodarstvu, kljub nekaterim uspehom pri povezovanju zasebnih gozdov in zasebne gozdne proizvodnje, ni dalo pričakovanih rezultatov. Predvsem pa je gospodarjenje z zasebnimi gozdovi teklo še vedno povsem neodvisno od gospodarjenja z družbenimi gozdovi.

Skupno gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi v Sloveniji ima svoje zametke v začetku šestdesetih let, ko se je na podlagi zakona o gozdovih iz leta 1961 začel proces podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje.

Temeljni zakon o gozdovih leta 1961 (34) je predvideval, da se za pravilno gospodarjenje z gozdovi oblikujejo gozdnogospodarska območja, v okviru katerih so tako družbeni kot zasebni gozdovi. Vendar je zakon hkrati določal, da se gozdovi in gozdna zemljišča v družbeni lastnini v okviru območja daje kot celota praviloma v gospodarjenje eni gozdnogospodarski organizaciji. Glede zasebnih gozdov znotraj enega območja pa zakon ni imel posebnih določil in je z njimi lahko gospodarilo v enem območju tudi več kmetijskih zadrug ali drugih gospodarskih organizacij. Pač pa je zakon predvideval, da lahko posestniki prepustijo gospodarjenje v svojih gozdovih kmetijski zadrugi ali drugi gozdnogospodarski organizaciji, s katere so sklenili pogodbo o proizvodnem sodelovanju, izročilno ali kakšno drugo pogodbo.

Po uveljavitvi zakona so se začele obširne razprave o nosilcih podružbljanja.

Družbenoekonomska zapletenost tega vprašanja ter različni naravni in gospodarski pogoji na posameznih območjih so sprožili tudi vrste različnih mnenj glede nosilcev in najprimernejšega načina izvajanja podružbljanja. Vsak okraj je bolj ali manj skušal urejati zadevo po lastnih konceptih, sprejetih deloma tudi zaradi specifičnih pogojev dotedanjega gospodarjenja na svojem območju. Šele odločna akcija republiških strokovnih in upravnih organov in organizacij, zlasti gospodarske zbornice, je pripomogla, da je akcija podružbljanja krenila po enotni poti. Prevladalo je mnenje, da naj bodo nosilci podružbljanja Gozdna gospodarstva, ki so tako v letu 1963, ponekod pa šele v letu 1964 prevzela akcije.

Zakon o gozdovih iz leta 1961 je glede podružbljanja dopuščal več možnosti in oblik, ki so vse vodile k istemu končnemu cilju — postopnemu vključevanju zasebnih gozdov v načrtno skupno gospodarjenje z vsemi gozdovi. Takšno širino zakona je bilo v prvi vrsti treba pripisati dokaj pestri in heterogeni strukturi ter različni gospodarski pomembnosti zasebnih gozdov na posameznih območjih Slovenije.

Po temeljnih značilnostih smo lahko pogodbeno razmerja ločili v dve značilni skupini:

- V skupino, kamor so spadale pogodbe o proizvodnem sodelovanju (kooperacijske pogodbe in zakupne pogodbe). V tej skupini se lastništvo ni menjalo, spreminjali so se le proizvodni odnosi, v zakupnem razmerju pa tudi davčni odnosi.
- V skupino, kamor so spadale izročilne ali darilne pogodbe. S temi pogodbami se je spremenilo lastništvo gozda. Izročilna pogodba je lahko sicer obvezovala prevzemnika na kratko- ali dolgoročno izplačilo dogovorjene izročnine v denarju ali materialu, vendar pa je bil tudi za tako pogodbo bistven prepis lastništva.

Možnosti za uvajanje strokovno in družbeno naprednih metod gospodarjenja z zasebnimi gozdovi so bile mnogo večje v drugi skupini pogodbenih razmerij, ki so s spremembo lastništva dejansko omogočala odstranitev vseh ovir, ki so izhajale iz zasebnega lastništva. Take radikalne rešitve pa so bile zelo redke, pri čemer je šlo navadno za manjvredne gozdove. Možnosti za hitrejšo krepitev družbenih elementov gospodarjenja z zasebnimi gozdovi so bile s kooperacijskimi in zakupnimi pogodbami sicer precej manjše, vendar pa za trenutno razpoloženje in miselnost našega kmeta sprejemljivejše.

Pri analizi družbeno naprednih oblik gospodarjenja z zasebnimi gozdovi moramo upoštevati tudi dejstvo, da so pri nas že pred tem bili doseženi znatni uspehi pri podružbljanju proizvodnje v zasebnih gozdovih. Izvajanje vseh nalog s področja gojenja, varstva in urejanja gozdov ter vzdrževanja in izgradnje gozdnih komunikacij, je praktično že dotlej, zlasti še po letu 1957, bilo v družbenih rokah, ker so jih izvajale gozdnogospodarske organizacije iz sredstev gozdnih skladov. V rokah zasebnikov je ostalo dejansko samo še izkoriščanje gozdov.

S strokovno-tehničnega vidika so pri izkoriščanju gozdov najzahtevnejše naloge v količinskem in kakovostnem izvajanju sečnje v okviru določil gozdnogospodarskega načrta in čim boljša izraba posekane lesne mase.

Prvi zahtevi — izvajanje sečnje po gozdnogospodarskih načrtih — je bilo pri nas ugodeno že s tedanjimi predpisi, drugi pa je bilo možno ugoditi s prevzemom sečnje na panju ali s strokovnim nadzorom nad sečnjo in izdelavo, če je ta dela opravljal lastnik sam.

S sklepanjem kooperacijskih pogodb je šlo torej dejansko samo še za oblikovanje proizvodnih odnosov na področju izkoriščanja gozdov. S tem pa so bile dane možnosti za obvladovanje prej navedenih strokovno-tehničnih in družbenogospodarskih komponent izkoriščanja gozdov. S pogodbenimi dogovori so bile zajete vse faze zasebne gozdne proizvodnje ter hkrati zavarovani družbeni interesi nad to proizvodnjo. Pri tem za gozdnogospodarsko organizacijo ni bilo bistvenega pomena, če je lastnik gozda v večji ali manjši meri uveljavil svojo pravico do lastnega sodelovanja v proizvodnji, ker se je itak pogodbeno obvezal, da bo svoje delo opravljal pod strokovnim vodstvom in nadzorom gozdnogospodarske organizacije. Gozdnogospodarske organizacije so bile celo zainteresirane za sodelovanje lastnika pri sečnji, izdelavi in spravilu lesa, ker je bilo njegovo delo cenejše (ker so odpadle nekatere družbene dajatve), še posebej zaradi razdrobljenosti zasebne gozdne posesti.

Gozdnogospodarske organizacije so se orientirale predvsem na podružbljanje gozdne proizvodnje preko prostovoljnih sklepanj pogodbenih razmerij, medtem ko so se podružbljanja z odločbami posluževale predvsem tam, kjer so z izdajo posameznih odločb lahko pospešili sklepanje pogodb ali pa za dokončanje akcije povsod tam, kjer so bile možnosti za prostovoljno sklepanje pogodb že izčrpane.

Akcija podružbljanja je bila dobro pripravljena in podprta od vseh političnih organizacij, odziv gozdnih posestnikov pa je bil sorazmerno dober, zlasti še, če upoštevamo, da niso bili dani ekonomski instrumenti, ki bi stimulirali posestnike za sklepanje kooperacijskih pogodb. Pri tem je zlasti pomembno, da so se vključili v akcijo predvsem posestniki z večjimi gozdnimi površinami in močnejši blagovni proizvajalci.

Smernice za povezovanje zasebnega sektorja gozdarstva in sodelovanje družbenega in zasebnega sektorja sta prvič dali tudi zvezna in republiška ustava leta 1963. V obeh je bila predvidena možnost, da se "z zakonom predpiše, da se morajo kmetije, ki delajo s svojimi delovnimi sredstvi, združiti ali da morajo sodelovati z določeno delovno organizacijo, če je to potrebno za izvršitev melioracij, za boljše izkoriščanje melioriranih zemljišč, za izkoriščanje voda in obrambo pred vodami, za zavarevanje zemljišč pred erozijo in urejanje hudournikov; ali kadar to zahteva poseben družbeni interes na področju gojitve in izkoriščanja gozdov, ali na področju pospeševanja kmetijske proizvodnje na določenih zemljiščih" (29, 30).

Leta 1965 sprejeti temeljni zakon o gozdovih (35) je že določal, da se oblikujejo gozdnogospodarska območja, ki zajemajo družbene in zasebne gozdove, ki tvorijo na istem območju naravno in gospodarsko celoto. Republike so bile pooblašene, da smeje s svojim zakonom določiti, da se zasebni gozdovi, ki so zajeti v enem območju, daje v gospodarjenje tisti gozdnogospodarski organizaciji, ki gospodarji v tem območju z družbenimi gozdovi. To pooblastilo je istega leta v celoti prevzel republiški zakon o gozdovih (37).

Vsi zasebni gozdovi so bili tako z administrativnim ukrepom dodeljeni v gospodarjenje gozdnim gospodarstvom. S tem določilom smo pravzaprav uvedli kot obvezno tisto, kar je zakon o gozdovih iz leta 1961 samo dopuščal (podružbljanje z odločbo), le da je bil postopek poenostavljen, obvezen in enoten za vse Slovenijo.

Vključevanje zasebnih gozdov v skupno gospodarjenje z vsemi gozdovi je žal spreminjala slaba organizacijska in politična priprava tega pomembnega ukrepa. Zakon je npr. res določal enotno gospodarjenje z vsemi gozdovi znotraj gozdnogospodarskih območij, vendar se pa bila območja določena šele dva meseca kasneje, nekatere občine pa so močno zavlačevale ali celo nasprotovale izvedbi zakonskih določil, po katerih bi morale zasebne gozdove oddati v gospodarjenje območni gozdnogospodarski organizaciji. Glede določitve gozdnogospodarskih območij in oddaje zasebnih gozdov v gospodarjenje je bilo spreženih tudi nekaj upravnih sporov, prišlo pa je celo do presoje ustavnosti novega zakona. Vse to je povzročilo, da nekatera gozdna gospodarstva še do druge polovice leta 1966 niso prevzela vseh zasebnih gozdov v gospodarjenje. Skupno gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi je tako normalno steklo šele v letu 1967.

Dopolnila k slovenski ustavi leta 1971 so še bolj podrobno opredelila položaj kmetov — lastnikov gozdov in gospodarjenje z zasebnimi gozdovi. S XXXV. dopolnilom k ustavi je bilo določeno:

"Zaradi posebnega družbenega pomena ohranitve in gojitve gozdov, je gospodarjenje z gozdovi v družbeni lastnini in z gozdovi, na katerih je lastninska pravica, skupno.

Združenim kmetom—lastnikom gozdov je pri skupnem gospodarjenju z gozdovi zajamčeno sodelovanje pri upravljanju ter v okviru tega gospodarjenja in skupnih gozdnogospodarskih načrtov v skladu z zakonom samostojno odločanje v zadevah gospodarjenja z njihovimi gozdovi in ustvarjenem dohodku na podlagi njihovega dela in njihovih vloženi sredstev" (31).

Isto načelo je tudi v novi slovenski ustavi iz leta 1974 (32):

Razloge za uvedbo skupnega gospodarjenja z gozdovi lahko strnemo v dve temeljni skupini:

a) Splošno družbeni razlogi

Zagotoviti želimo trajnost gozdov in gozdne proizvodnje ter sočasno krepiti splošno koristne funkcije vseh gozdov. Ta razlog izvira iz dejstva, da mera gozdarstva poleg gospodarskih opravljati tudi vrste negospodarskih nalog. Zaradi takšne dvojne, to je gospodarske in splošno družbene vloge gozdov in gozdarstva, so nujni posebni prijemi, s katerimi usmerjamo delovanje te gospodarske dejavnosti v celoti ne glede na lastništvo.

b) Poslovni razlogi

Doseči želimo najracionalnejšo proizvodnjo, racionalno uporabo tehničnih sredstev in strokovnih kadrov. To je še posebej pomembno zaradi hitrega razvoja sodobne tehnologije tudi v gozdni proizvodnji. Ta terja večje proizvodne površine, večje količine lesa, večje intenziteto gospodarjenja in kontinuirano gozdno proizvodnjo. Neprekinjeno preskrbo z lesom pa zahtevajo tudi perabniki lesa.

Optimalne ekonomske in tehnološke rešitve tudi v gozdarstvu zahtevajo združeno delo večjega števila proizvajalcev in primerno družbene organizacije proizvodnje. Le tako je mogoče zmanjšati proizvodne stroške in poceniti proizvodnjo. Razvoj proizvajalnih sil je tudi drobno gozdno proizvodnjo pripeljal do trenutka, ko sama ne more več obstajati in je sili v povezovanje in združevanje.

4. PRVINE SKUPNEGA GOSPODARJENJA

Zakon o gozdovih leta 1974, ki bi moral pravno razčleniti ustavno določilo o skupnem gospodarjenju, je glede tega skromen. Pravi le, da se skupno gospodarjenje z gozdovi uresničuje po gozdnogospodarskih območjih tako, da delavci v združenem delu in kmetje—lastniki gozdov sodelujejo v samoupravnih interesnih skupnostih za gozdarstvo ter organizirajo gozdnogospodarsko organizacijo združenega dela.

Skupno gospodarjenje uresničujemo z različnimi ukrepi in na različne načine. Razdelimo jih lahko v dve skupini:

V *prvo* skupino sodijo tisti, ki v pretežni meri zagotavljajo uresničevanje splošno družbenih razlogov za skupno gospodarjenje. To so:

- oblikovanje gozdnogospodarskih območij,
- izdelava skupnih gozdnogospodarskih načrtov,
- enotno zbiranje in usmerjanje sredstev za biološka vlaganja v gozdove v območju.

S temi ukrepi delujemo integrativno na zasebne gozdove, hkrati pa vplivamo tudi na povezovanje in enotno obravnavanje družbenih in zasebnih gozdov.

Zaradi različnih naravnih pogojev za gozdno proizvodnjo, stanja gozdov in gospodarskih pogojev za trajno razvijanje in krepitev splošno koristnih funkcij gozdov ne glede na lastništvo, smo v Sloveniji oblikovali *gozdnogospodarska območja*.

Gozdnogospodarska območja so take regionalne in gozdnogospodarske celote, v okviru katerih za vse gozdove ne glede na lastništvo zagotavljamo zlasti:

- trajnost gozdov in trajnost gozdne proizvodnje in donosov,
- enostavno biološko reprodukcijo po enotnih vidikih in ustvarjanje potrebnih sredstev za to reprodukcijo,
- programiranje gozdnih prometnic ter oblikovanje in usmerjanje sredstev za načrtno in usklajeno odpiranje gozdov z gozdnimi prometnicami.

Gozdnogospodarska območja so teritorialno razdeljena še na gozdnogospodarske enote, oddelke in odseke. Namen te delitve je omogočiti (zagotoviti) racionalno strokovno gospodarjenje z gozdovi.

Temeljna strokovna podlaga za gospodarjenje z gozdovi so *gozdnogospodarski načrti območij in enot*. Iz same narave gozdnogospodarskega območja izhaja, da morajo biti gozdnogospodarski načrti skupni za vse gozdove ne glede na lastništvo. To pa seveda ne sme pomeniti, da pri načrtovanju ne bi v zadostni meri upoštevali posebnosti gospodarjenja z zasebnimi gozdovi.

Podobno velja za gozdnogospodarske načrte enot.

Skupni gozdnogospodarski načrti enot zahtevajo (predpostavljajo):

- *ustrezno oblikovano gozdnogospodarsko enoto kot prostorsko in gravitacijsko celoto, ki vključuje obe kategoriji gozdov. Ta pogoj velja tudi v primerih, ko se na določenem območju gozdovi ene lastninske kategorije prepletajo z gozdovi druge lastninske kategorije,*
- *notranja razčlenitev na oddelke in odseke mora biti oblikovana kot prostorsko in gravitacijsko logično zaokrožena grupacija parcel ne glede na lastništvo,*
- *v gozdnogospodarskem načrtu morajo biti za vsak oddelek (odsek) vsi osnovni podatki o gozdnem fondu izkazani ločeno po sektorjih lastništva,*
- *za vse gozdove v gozdnogospodarski enoti so enotno, ne glede na lastništvo gozdov, oblikovani gospodarski razredi. Vsi podatki pa se tudi v gospodarskih razredih izkazujejo ločeno po sektorjih lastništva,*
- *v gozdnogospodarski enoti se za vsak sektor lastništva oblikujejo poleg skupnih gozdnogospodarskih ciljev tudi specifični cilji. V zasebnih gozdovih se lahko oblikujejo specifični gozdnogospodarski cilji tudi za posamezne kategorije zasebne gozdne posesti.*

V definiciji gozdnogospodarskega območja je poudarjeno, da je to taka zaokrožena celota, v okviru katere lahko med drugim zagotavljamo vsaj *enostavno gozdnobiološko reprodukcijo gozdov*. Če je območje hkrati tudi celota v okviru katere zagotavljamo trajnost donosov in gozdne proizvodnje, pomeni to, da je treba v okviru območja zagotoviti toliko sredstev za vlaganja v gozdove, da bo zagotovljena potrebna enostavna gozdnobiološka reprodukcija. To pa pomeni, da sredstva za vlaganja v gozdove zbiramo po enakih načelih od vsega posekanega lesa, vlagamo pa jih tam, kjer so potrebe. Torej, z drugimi besedami, zbiramo jih enako ne glede na lastništvo, vlagamo pa po potrebah, prav tako ne glede na lastništvo. Samo na ta način je zagotovljena celovitost območja z vidika vlaganj v gozdove.

V *drugo* skupino pa sodijo ukrepi, ki v pretežni meri zagotavljajo uresničevanje poslovnih razlogov za skupno gospodarjenje. Tudi zanje velja, da po eni strani povezujejo gospodarjenje z zasebnimi gozdovi, na drugi strani pa povezujejo tudi gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi. Pri tem gre deloma za ukrepe, ki so obvezni, po sili zakona, za vse gozdne posestnike, deloma pa za take, ki jih gozdni posestniki sprejemajo prostovoljno, zgolj na podlagi svojega poslovnega interesa. V to skupino sodijo zlasti ukrepi za specifično in racionalno organiziranost zasebnih gozdnih posestnikov samih v okviru gozdnogospodarskih organizacij ter za tako organiziranost gozdnogospodarskih delovnih organizacij, ki pospešuje vse prvine skupnega gospodarjenja z gozdovi.

Ž gozdovi neposredno gospodarijo delavci in kmetje—lastniki gozdov, organizirani v gozdnogospodarskih organizacijah združenega dela. Družbeni sektor je organiziran v *temeljnih organizacijah združenega dela*, zasebni sektor pa v *temeljnih organizacijah kooperantov*.

Članstvo v temeljni organizaciji kooperantov za kmeta—lastnika gozda ni obvezno. Sam se prostovoljno odloči, ali se bo v temeljno organizacijo vključil kot član ali kot kooperant, ali pa sploh ne. Tudi v proizvodnem smislu ima lastnik gozda možnost, da se v celoti ali delno vključi v gozdno proizvodnjo v svojem gozdu in sodeluje s svojim delom in delovnimi sredstvi, lahko pa gospodarjenje s svojim gozdom v celoti prepusti temeljni organizaciji kooperantov.

Vendar pa tudi za kmeta, ki je lastnik gozda, pa ne izkoristi svoje pravice, da postane član ali kooperant temeljne organizacije kooperantov na področju gozdarstva, veljajo sklepi te organizacije, sprejeti v skladu z zakonom o gozdovih. Omogočeno pa mu mora biti, da daje organizaciji kooperantov svoje predloge za urejanje medsebojnega sodelovanja, organizacija pa jih mora obravnavati in o svojih stališčih kmeta obveščati. Organizacija tudi mora svoje sklepe o gospodarjenju z gozdovi objaviti, tako da imajo kmetje možnost, da se o njih izjavijo.

Temeljna organizacija kooperantov gospodarja tudi z zasebnimi gozdovi, katerih lastniki niso kmetje. Lastniki gozdov, ki niso kmetje ter lastniki gozdov, ki so sicer kmetje, vendar se niso vključili v temeljno organizacijo kooperantov, imajo vendarle kot lastniki gozdov naslednje pravice:

- do lesa za neposredno uporabo v svojem gospodarstvu in gospodinjstvu ter za potrebe domače lesne obrti,
- do dela prodajne cene lesa na panju, posekanega v svojem gozdu, razen lesa, posekanega za neposredno uporabo,

- = do sodelovanja pri odkazilu drevja in pri drugih gozdnogospodarskih ukrepih v svojem gozdu; ter pri oblikovanju gozdnogospodarskega načrta;
- = pravice do paše živine; grabljenja stelje in mahu ter izkoriščanja drugih gozdnih proizvodov;
- = da so obveščeni o poslovanju gozdnogospodarske delovne organizacije in temeljne organizacije kooperantov ter samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo.

Temeljne organizacije združenega dela družbenega sektorja gozdarstva in temeljne organizacije kooperantov zasebnega sektorja se morajo v skladu z zakonom združiti v gozdnogospodarsko delovno organizacijo, ki je lahko v gozdnogospodarskem območju le ena.

Iz tega izhaja, da se niti temeljna organizacija združenega dela niti temeljna organizacija kooperantov ne moreta izločiti iz območne gozdnogospodarske delovne organizacije in vključiti v drugo oziroma se organizirati kot samostojna delovna organizacija, saj bi to pomenilo kršenje načela — ena gozdnogospodarska delovna organizacija v območju, ali pa bi pomenilo samovoljno spremembo gozdnogospodarskega območja. Sedanji zakon o gozdovih ima tudi izrečno prepoved izločitve temeljne organizacije združenega dela oziroma temeljne organizacije kooperantov iz gozdnogospodarske delovne organizacije.

Zakon tudi določa nekatere pristojnosti organa upravljanja gozdnogospodarske delovne organizacije, ki ga sestavljajo delegati delavcev temeljne organizacije združenega dela in delegati kmetov, združenih v temeljno organizacijo kooperantov in zagotavljajo uveljavljanje in izpeljavo načel skupnega gospodarjenja z vsemi gozdovi v območju:

- = sprejem gozdnogospodarskih načrtov;
- = določanje načina obračunavanja, zbiranja ter kriterijev in meril za oblikovanje in porabo prispevka za biološka vlaganja;
- = sprejemanje cenika del, ki se plačajo iz prispevka za biološka vlaganja;
- = določanje politike cen in usmerjanje prodaje lesa;
- = določanje politike skupnih vlaganj v razširjeno gozdno reprodukcijo.

V okviru gozdnogospodarske delovne organizacije se za vse temeljne organizacije združenega dela in temeljne organizacije kooperantov skupno opravljajo nekatera stroškovna opravila. Skupno opravljanje nekaterih stroškovnih opravil je racionalnejše, cenejše in stroškovno bolj kvalitetno.

Narava gozdarstva in gozdne proizvodnje zahteva, da je relativno veliko strokovnih kadrov angažiranih izven neposredne proizvodnje pri najrazličnejših strokovnih opravilih. Smotrno je, da se ta opravila opravljajo skupno za oba sektorja lastništva gozdov. Tako je bilo npr. leta 1982 v temeljnih organizacijah kooperantov in temeljnih organizacijah združenega dela zaposlenih 181 diplomiranih gozdarskih inženirjev, v skupnih službah pa 146. Uveljavitev skupnega gospodarjenja z družbenimi in zasebnimi gozdovi je omogočila znatno znižanje splošnih stroškov na enoto proizvoda. *Melavc* npr. navaja primer Gozdnega gospodarstva Nazarje, kjer so se prva leta skupnega gospodarjenja splošni stroški na enoto proizvoda zmanjšali za 46% (11).

Seveda pa ni nujno, da ima vedno vsaka temeljna organizacija združenega dela ali temeljna organizacija kooperantov v celoti ves strokovni kader in tehnična sredstva. Racionalna bi bila večja medsebojna pomoč in večja delovna povezanost med temeljno organizacijo združenega dela in temeljno organizacijo kooperantov na terenu. Opazna je namreč tendenca, da se temeljne organizacije kooperantov kadrovsko močno krepijo, čeprav bi lahko mnogo del opravili bolj racionalno v povezavi s temeljno organizacijo združenega dela družbenega sektorja. To še posebej tam, kjer se družbeni in zasebni sektor teritorialno bolj prepletata.

Tabela 3

Strokovni kadri v zasebnem sektorju gozdarstva (TOK)

Tablelle 3: Das Fachkader im privaten Forstwirtschaftssektor (Grundorganisationen der Kooperierenden)

	1975	1977	1979	1982	PLAN 1995
gozdni delavci —					
gozdarji	16	267	472	485	637
gozdarski delovodje	33	99	194	191	136
traktoristi	—	1	11	29	64
šoferji	—	8	17	22	29
gozdarski tehniki	25	169	260	314	357
gozdarski inženirji diplomirani					44
gozdarski inženirji	7	36	54	59	94

Vir (22)

V okviru gozdnogospodarskih delovnih organizacij so pogosto organizirane tudi temeljne organizacije združenega dela, ki opravljajo nekatere proizvodne naloge za celotno območje, kot npr. prevoz lesa, gradnjo gozdnih cest in podobno. Gre za dela, ki zahtevajo specialiste in draga tehnična sredstva, zato je smotno, da jih opravlja specializirana temeljna organizacija.

Tako je npr. nedvomno racionalnejše, če je prevoz lesa organiziran in usmerjan za celotno delovno organizacijo (območje) ne pa, da ima vsaka temeljna organizacija združenega dela ali temeljna organizacija koope- rantov svoja prevozna sredstva. *Orožim* (12) je v svojem diplomskem delu npr. ugotovil, da so na celjskem gozdnogospodarskem območju prevozili letno 228.189 tonkm. Če bi ta prevoz optimizirali po posameznih temelj- nih organizacijah združenega dela in temeljnih organizacijah koope- rantov, bi prevozili 210.594 tonkm, če pa bi ta prevoz optimizirali na ravni celotnega gozdnogospodarskega območja, pa le 204.791 tonkm. Prihran- ki so več kot očitni.

V skladu z zakonom o gozdovih je skupna tudi prodaja lesa. Zasebni lastnik gozda ne sme lesa iz svojega gozda prodajati sam.

Skupna prodaja lesa je logični sestavni del skupno organizirane gozdne proizvodnje. Gozdnogospodarske organizacije so pri prodaji lesa sicer nekoliko v monopolnem položaju, saj so potrebe po lesu v Sloveniji v razkoraku z možnostmi (leta 1981 le 66% pokritje skupne porabe lesa z gozdnimi sortimenti iz Slovenije) in mora biti oskrba porabnikov orga- nizirana in tudi družbeno usmerjana. Negativne vplive monopolnega položaja gozdnogospodarskih organizacij zato vsaj deloma presegamo z dogovarjanjem in skupnim planiranjem v samoupravnih interesnih skupnostih za gozdarstvo.

V preteklosti je bila vrsta pobud, da bi bila prodaja lesa iz zasebnih gozdov sproščena. Spodbujene so bile zlasti z dejstvom, da so kmetje—lastniki gozdov dobili za svoj les premalo in da je razkorak med ceno gozdnih sortimentov in žaganega lesa bil prevelik. Dejansko pa sprostitev prometa z lesom kmetom ne bi prinesla pričakovanih učinkov, saj je znano, da je individualna prodaja manj racionalna in dražja. Boljši ekonomski položaj bi kmetje dosegli le, če bi se izognili plačilu raznih prispevkov za vlaganja v gozdove, ki se plačujejo od prodanega lesa. To pa bi bilo nedopustno. Pobudam za sprostitev prodaje lesa je odločno nasprotovala tudi sama lesna industrija, ker je upravičeno menila, da bi se na ta način poslabšala redna preskrba z lesom.

5. SMERI NADALJNJEGA RAZVOJA SKUPNEGA GOSPODARJENJA

S sedanjo organiziranostjo skupnega gospodarjenja z družbenimi in zasebnimi gozdovi je končana prva faza podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje. V tej fazi smo dosegli:

- strokovno in organizacijsko skladno gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi v okviru območne gozdnogospodarske delovne organizacije,
- gozdni posestniki so obdržali status lastnika, kot aktivni delavci pa se lahko vključujejo v gozdno proizvodnjo v svojem in drugem gozdu,
- kmetje—lastniki gozdov sodelujejo polnopravno pri upravljanju gozdnogospodarskih organizacij, lahko so vključeni v temeljne organizacije kooperantov,
- blagovni promet z gozdnimi proizvodi iz zasebnih gozdov opravlja gozdnogospodarska organizacija,
- vse gospodarjenje, obračun dohodka in izdatkov izhaja iz individualne lastnine na parcelnem principu.

V naslednji, drugi fazi podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje, bomo vse bolj uveljavili oddelčno gospodarjenje z gozdom. Prehod na oddelčno gospodarjenje je prvi pogoj za poenostavitev in pocenitev vseh faz gozdne proizvodnje, saj je uporaba sodobnih tehničnih pripomočkov mogoča in rentabilna samo na zaokroženih površinah. V pogojih oddelčnega izvrševanja posameznih faz gozdne proizvodnje mora delovna organizacija ves proizvodni proces organizirati in mehanizirati. V organizirani proizvodnji ni več mesta za zastarele proizvodne postopke in sredstva, ki jih sedanji lastniki še uporabljajo, zahteva pa tudi stalnega in kvalificiranega gozdnega delavca.

Z oddelčnim gospodarjenjem želimo:

- delovno — v gozdnogojitvenem in tehnološkem smislu — preseči lastninske meje, upoštevati pa jih v pravnem in ekonomskem smislu,
- omogočiti cenejše in strokovno bolj kvalitetno delo,
- uveljaviti proizvodno načrtovanje tudi v temeljnih organizacijah kooperantov,
- vključiti lastnike gozdov v organizirano gozdno proizvodnjo.

V tretji fazi podružbljanja se bo vse bolj uveljavilo integralno (kompleksno) gospodarjenje z gozdom. Stvarno lastništvo po parcelah bo postopoma prešlo v obliko idealnega lastniškega deleža na podlagi objektivnih meril. To pomeni, da bomo na določeni površini (oddelku) gospodarili ne

glede na lastninske meje, tudi obračun dohodka ne bo več evidentiran po posameznih parcelah, ampak bo dohodek razdeljen po dogovorjenih merilih, ki bodo upoštevala med drugim tudi idealni lastninski delež posameznega posestnika.

Zaradi kompleksnosti gospodarjenja bo treba urediti tudi vprašanje rednih dohodkov lastnikov gozdov. Z ustreznimi ekonomskimi ukrepi bo treba zagotoviti, da bodo lastniki dobili enakomerne letne dohodke, ne glede na to, ali bo njihova parcela posamezno leto vključena v proizvodnjo ali ne.

6. POVZETEK

Zasebna gozdna posest je v Sloveniji močno razdrobljena. To narekuje tudi ustrezne organizacijske oblike gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Na majhni parceli ni mogoče racionalno gospodariti in zato je treba drobno posest povezovati in združevati. Zadrugištvo v gozdnem gospodarstvu ni dalo zadovoljivih rezultatov, ker so bile kmetijske zadruge preveč teritorialno razdrobljene in niso mogle racionalno gospodariti z gozdovi, svojo dejavnost so usmerjale predvsem v promet z lesom, niso pa imele tudi ustreznih strokovnih kadrov. Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi je teklo povsem neodvisno od gospodarjenja z družbenimi gozdovi. Leta 1961 se je na podlagi zakona o gozdovih začel proces podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje. Nosilci podružbljanja so postala gozdna gospodarstva, ki so dotlej gospodarila samo z družbenimi gozdovi. S procesom podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje se začne v bistvu tudi proces skupnega gospodarjenja z družbenimi gozdovi in zasebnimi gozdovi, ki je dobil leta 1971 tudi ustavno potrditev.

Razloge za uvedbo skupnega gospodarjenja lahko strnemo v dve temeljni skupini:

Splošno družbeni razlogi — zagotoviti želimo trajnost gozdov in gozdne proizvodnje ter sočasno krepiti splošno koristne funkcije vseh gozdov ne glede na lastništvo;

poslovni razlogi — želimo doseči najracionalnejšo proizvodnjo, racionalno uporabo tehničnih sredstev in strokovnih kadrov.

Skupno gospodarjenje uresničujemo z različnimi ukrepi.

Uresničevanje splošno družbenih razlogov za skupno gospodarjenje zagotavljajo:

- gozdnogospodarska območja, ki so oblikovana enotno za vse gozdove, ne glede na lastništvo,
- skupni gozdnogospodarski načrti,
- enotno zbiranje in usmerjanje sredstev za biološka vlaganja v gozdove v območju.

S temi ukrepi delujemo integrativno na zasebne gozdove, hkrati pa vplivamo tudi na povezovanje in enotno obravnavanje družbenih in zasebnih gozdov.

Z gozdovi neposredno gospodarijo delavci in kmetje—lastniki gozdov, organizirani v gozdnogospodarskih organizacijah združenega dela. Družbeni sektor je organiziran v temeljnih organizacijah združenega dela, zasebni sektor pa v temeljnih organizacijah kooperantov.

Članstvo v temeljni organizaciji kooperantov za kmeta—lastnika gozda ni obvezno. Sam se prostovoljno odloči, ali se bo v temeljno organizacijo vključil kot član ali kot kooperant, ali pa sploh ne. Tudi v proizvodnem smislu ima lastnik gozda možnost, da se v celoti ali delno vključi v gozdno proizvodnjo v svojem gozdu in sodeluje s svojim delom in delovnimi sredstvi, lahko pa gospodarjenje s svojim gozdom v celoti prepusti temeljni organizaciji kooperantov.

Vendar pa tudi za kmeta, ki je lastnik gozda, pa ne izkoristi svoje pravice, da postane član ali kooperant temeljne organizacije kooperantov na področju gozdarstva, veljajo sklepi te organizacije, sprejeti v skladu z zakonom o gozdovih.

Temeljna organizacija kooperantov gospodari tudi z zasebnimi gozdovi, katerih lastniki niso kmetje.

Temeljne organizacije združenega dela družbenega sektorja gozdarstva in temeljne organizacije kooperantov zasebnega sektorja se morajo v skladu z zakonom združiti v gozdno-gospodarsko delovno organizacijo, ki je lahko v gozdnogospodarskem območju le ena.

V okviru gozdnogospodarske delovne organizacije se za vse temeljne organizacij združenega dela in temeljne organizacije kooperantov opravljajo nekatera strokovna opravila. Skupno opravljanje nekaterih strokovnih opravil je racionalnejše, cenejše in strokovno bolj kvalitetno.

Narava gozdarstva in gozdne proizvodnje zahteva, da je relativno veliko strokovnih kadrov angažiranih izven neposredne proizvodnje pri najrazličnejših strokovnih opravilih. Ta opravila se opravljajo skupno za oba sektorja lastništva gozdov. Tako je bilo npr. leta 1982 v temeljnih organizacijah kooperantov in temeljnih organizacijah združenega dela zaposlenih 181 diplomiranih gozdarskih inženirjev, v skupnih službah pa 146. Uveljavitev skupnega gospodarjenja z družbenimi in zasebnimi gozdovi je omogočila znatno znižanje splošnih stroškov na enoto proizvoda.

V okviru gozdnogospodarskih delovnih organizacij so pogosto organizirane tudi temeljne organizacije združenega dela, ki opravljajo nekatere proizvodne naloge za celotno območje, kot npr. prevoz lesa, gradnjo gozdnih cest in podobno. Gre za dela, ki zahtevajo specialiste in draga tehnična sredstva, zato je smotno, da jih opravlja specializirana temeljna organizacija.

V skladu z zakonom o gozdovih je skupna tudi prodaja lesa. Zasebni lastnik gozda ne sme lesa iz svojega gozda prodajati sam.

Skupna prodaja lesa je logični sestavni del skupno organizirane gozdne proizvodnje. Gozdnogospodarske organizacije so pri prodaji lesa sicer nekoliko v monopolnem položaju, saj so potrebe po lesu v Sloveniji v razkoraku z možnostmi (leta 1981 le 66% pokritje skupne porabe lesa z gozdnimi sortimenti iz Slovenije) in mora biti oskrba porabnikov organizirana in tudi družbeno usmerjana. Negativne vplive monopolnega položaja gozdnogospodarskih organizacij zato vsaj deloma presegamo z dogovarjanjem in skupnim planiranjem v samoupravnih interesnih skupnostih za gozdarstvo.

S sedanjo organiziranostjo skupnega gospodarjenja z družbenimi in zasebnimi gozdovi je končana prva faza podružbljanja zasebne gozdne proizvodnje. V tej fazi smo dosegli:

- strokovno in organizacijsko skladno gospodarjenje z družbenimi in zasebnimi gozdovi v okviru območne gozdnogospodarske delovne organizacije,
- gozdni posestniki so obdržali status lastnika, kot aktivni delavci pa se lahko vključujejo v gozdno proizvodnjo v svojem in drugem gozdu,
- kmetje—lastniki gozdov sodelujejo polnopravno pri upravljanju gozdnogospodarskih organizacij, lahko so vključeni v temeljne organizacije kooperantov,
- blagovni promet z gozdnimi proizvodi iz zasebnih gozdov opravlja gozdnogospodarska organizacija,
- vse gospodarjenje, obračun dohodka in izdatkov izhaja iz individualne lastnine na parcelnem principu.

V naslednji, drugi fazi podružbljanja gozdne proizvodnje, bomo vse bolj uveljavili oddelčno gospodarjenje z gozdom. Prehod na oddelčno gospodarjenje je prvi pogoj za poenostavitev in pocenitev vseh faz gozdne proizvodnje, saj je uporaba sodobnih tehničnih pripomočkov mogoča in rentabilna samo na zaokroženih površinah. V pogojih oddelčnega izvrševanja posameznih faz gozdne proizvodnje mora delovna organizacija ves proizvodni proces organizirati in mehanizirati. V organizirani proizvodnji ni več mesta za zastarele proizvodne postopke in sredstva, ki jih sedanji lastniki še uporabljajo, zahteva pa tudi stalnega in kvalificiranega gozdnega delavca.

V tretji fazi podružbljanja se bo vse bolj uveljavilo integralno (kompleksno) gospodarjenje z gozdom. Stvarno lastništvo po parcelah bo postopoma prešlo v obliko idealnega lastniškega deleža na podlagi objektivnih meril. To pomeni, da bomo na določeni površini (oddelku) gospodarili ne glede na lastninske meje, tudi obračun dohodka ne bo več evidentiran po posameznih parcelah, ampak bo dohodek razdeljen po dogovorjenih merilih, ki bodo upoštevala med drugim tudi idealni lastninski delež posameznega posestnika.

7. ZUSAMMENFASSUNG

GRUNDEIGENSCHAFTEN UND BISHERIGE ENTWICKLUNG DER GEMEINSAMEN BEWIRTSCHAFTUNG VON ÖFFENTLICHEN UND PRIVATEN WÄLDERN IN SLOWENIEN

Der private Waldbesitz ist in Slowenien stark zerstückelt. Dies verlangt daher passende Organisationsformen der Privatwaldbewirtschaftung. Auf kleinem Grundstück ist eine rationelle Bewirtschaftung nicht möglich, deswegen muss der Kleinbesitz vereint und zusammengelegt werden. Die Genossenschaften brachten in der Forstwirtschaft keine befriedigende Resultate. Da die landwirtschaftlichen Genossenschaften zu stark territorial zerstückelt waren und sie auch keine geeigneten Fachkräfte besaßen, konnten sie die Wälder nicht rationell bewirtschaften. Ihr Hauptanliegen war der Holzverkauf. Die Privatwaldbewirtschaftung verlief von der Bewirtschaftung der öffentlichen Wäldern völlig getrennt. Im Jahr 1961 begann aufgrund des neuen Forstgesetzes, der Prozess der Vergesellschaftung der privaten Forstproduktion. Die Träger der Vergesellschaftung wurden die Forstwirtschaftsbetriebe die bisher nur die öffentlichen Wälder bewirtschaftet haben. Mit dem Prozess der Vergesellschaftung der privaten Forstproduktion beginnt im Grunde der Prozess der gemeinsamen Bewirtschaftung öffentlicher und privater Wälder, der im Jahr 1971 auch verfassungsrechtliche Bestätigung bekam.

Die Gründe für die Einführung der gemeinsamen Bewirtschaftung können wir in zwei Grundgruppen einreihen:

- Aus allgemeinen gesellschaftlichen Gründen wünschen wir, über die Besitzgrenzen hinweg, die Nachhaltigkeit der Wälder und der Holzproduktion sicherzustellen und gleichzeitig die allgemein nützlichen Funktionen aller Wälder zu verstärken.*
- Aus wirtschaftlichen Gründen wünschen wir eine rationelle Produktion und Nutzung technischer Mittel und der Fachkräfte.*

Die gemeinsame Bewirtschaftung verwirklichen wir mit unterschiedlichen Massnahmen.

Die Verwirklichung der allgemeinen gesellschaftlichen Belange der gemeinsamen Bewirtschaftung wird gesichert durch:

- die Bildung waldwirtschaftlichen Regionen, einheitlich für alle Wälder, ohne Berücksichtigung der Eigentumsgrenzen,*
- die gemeinsamen waldwirtschaftlichen Planungswerke,*
- das einheitliche Sammeln und Verteilen der Mitteln für die biologischen Investitionen in den Wäldern der Region.*

Mit diesen Massnahmen wird die Integration des Privatwaldes stimuliert, diese wirken gleichzeitig aber auch auf die Vereinigung und die einheitliche Behandlung der öffentlichen und privaten Wälder.

Die Wälder werden unmittelbar von den Arbeitern und Bauern-Waldeigentümern verwaltet, die in den forstwirtschaftlichen Betrieben der vereinigten Arbeit organisiert sind. Der öffentliche, "gesellschaftliche" Sektor ist in den Grundorganisationen der vereinigten Arbeit, der Privatsektor der Kooperierenden organisiert.

Die Mitgliedschaft in der Grundorganisation der Kooperierenden ist für den Bauer-Waldeigentümer nicht obligatorisch. Er kann freiwillig entscheiden ob er der Grundorganisation als Mitglied oder als Kooperant, oder überhaupt nicht beitreten will. Auch im Produktionsbereich hat der Waldeigentümer die Möglichkeit, dass er ganz oder teilweise mit seiner Arbeit und seinen Arbeitsmitteln an der Bewirtschaftung seines Waldes teilnimmt; er kann dies aber auch ganz der Grundorganisation der Kooperierenden überlassen. Dennoch gelten die Beschlüsse der Grundorganisation der Kooperierenden, beschlossen im Einklang mit dem Forstgesetz, auch für die Waldbesitzer die nicht Mitglied oder Kooperierende der Organisation sind.

Die Grundorganisation der Kooperierenden bewirtschaften auch die Wälder, deren Besitzer keine Bauer sind.

Die Grundorganisationen der vereinigten Arbeit des öffentlichen forstlichen Sektors und die Grundorganisationen der Kooperierenden des privaten Sektors müssen sich nach dem Gesetz in die forstwirtschaftlichen Arbeitsorganisation vereinen, es kann nur eine in einer forstwirtschaftlichen Region sein.

Im Rahmen der forstwirtschaftlichen Arbeitsorganisation werden einige Facharbeiten für alle Grundorganisationen der vereinigten Arbeit und Grundorganisationen der Kooperierenden gemeinsam durchgeführt. Die gemeinsame Erledigung einer Facharbeit ist rationeller, billiger und fachlich von besserer Qualität.

In der Natur der forstwirtschaftlichen Arbeiten und der Forstproduktion ist charakteristisch, dass relativ viele Fachkräfte ausserhalb der unmittelbaren Produktion, bei unterschiedlichen Facharbeiten beschäftigt sind. Diese Arbeiten werden gemeinsam für beide Eigentumsbereiche erledigt. So waren zum Beispiel im Jahr 1982 in den Grundorganisationen der Kooperierenden und in den Grundorganisationen der vereinigten Arbeit 181, in gemeinsamen Diensten aber 146 diplomierte Forstingenieure beschäftigt. Durch die Einführung der gemeinsamen Bewirtschaftung öffentlicher und privater Wälder konnten die allgemeinen Kosten pro Produktionseinheit wirksam gesenkt werden.

Im Rahmen der forstwirtschaftlichen Arbeitsorganisationen sind oft auch die Grundorganisationen der vereinigten Arbeit organisiert, die bestimmte Produktionsaufgaben für den gesamten Bereich, wie z. B.: Holztransport, Strassenbau usw., ausüben. Es handelt sich um Arbeiten, die Spezialisten und teure technische Arbeitsmittel verlangen. Es ist deswegen zweckmässiger, wenn diese von spezialisierten Grundorganisationen durchgeführt werden.

Nach dem Forstgesetz muss auch das Holz gemeinsam verkauft werden. Der private Waldbesitzer darf das Holz aus dem eigenen Wald nicht selbst auf den Markt bringen.

Der gemeinsame Holzverkauf ist ein logischer Bestandteil der gemeinsam organisierten Forstproduktion. Die forstwirtschaftlichen Organisationen haben zwar fast eine Monopol-lage, da in Slowenien die Nachfrage nach Holz wesentlich höher als die Produktions-möglichkeit ist. Im Jahr 1981 wurden nur 66% des Holzverbrauches Sloweniens durch eigene Produktion gedeckt. Dies ist jedoch unproblematisch, da die Versorgung der Holzverbraucher organisiert und gesellschaftlich gelenkt verläuft. Die negativen Aus-wirkungen der Monopol-lage der forstwirtschaftlichen Organisationen werden so, zumin-dest zum Teil, mit Vereinbarungen und gemeinsamer Planung im Rahmen der "Selbstver-waltungsinteressengemeinschaften für die Forstwirtschaft" wettgemacht.

Bei dem jetzigen Organisationsstand der gemeinsamen Bewirtschaftung der öffentlichen und privaten Wälder ist die erste Phase der Vergesellschaftung der privaten Forst-produktion beendet. In dieser Phase haben wir folgendes erreicht:

- fachlich und organisatorisch ausgeglichene Bewirtschaftung öffentlicher und privater Wälder im Rahmen regionaler forstwirtschaftlicher Organisationen.
- Die Waldeigentümer haben den Besitzerstatus behalten, als aktive Arbeiter können sie an der Forstproduktion in eigenem oder fremdem Wald teilnehmen.
- Die Bauer-Waldeigentümer wurden rechtlich vollwertig an der Verwaltung der forst-wirtschaftlichen Organisationen beteiligt; sie können Mitglied der Grundorganisation der Kooperierenden werden.
- Die Vermarktung der Holzprodukte aus privaten Wäldern obliegt der forstwirtschaft-lichen Organisation.
- Für die Bewirtschaftung und die Berechnung der Einnahmen und Ausgaben sind die Grundsätze des individuellen Privateigentums und das Parzellarprinzip massgebend.

In der nachkommenden, zweiten Phase der Vergesellschaftung der Forstproduktion, wird vermehrt die Bewirtschaftung nach Abteilungen als Grundeinheit eingeführt. Der Ueber-gang zur Bewirtschaftung nach dem Abteilungsprinzip, ist die erste Bedingung für die Vereinfachung und Verbilligung aller Phasen der Forstproduktion, da eine rationelle Verwendung moderner technischer Arbeitsmittel nur auf abgerundeten, genügend gros-sen Flächen möglich ist. Im Rahmen abteilungsweise, durchgeführten Arbeitsphasen der Forstproduktion muss die Arbeitsorganisation den Produktionsprozess organisieren und mechanisieren. In der organisierten Produktion gibt es keinen Platz mehr für die veralte-ten Technologien und Arbeitsmittel, wie sie die heutigen Waldeigentümer noch ein-setzen. Dies wird auch einen ständigen und ausgebildeten Waldarbeiter voraussetzen.

In der dritten Phase der Vergesellschaftung wird vermehrt die integrale (komplexe) Waldbewirtschaftung eingeführt. Das physische Parzellareigentum wird allmählich durch eine Form des "ideellen Eigentumsanteil" aufgrund objektiver Masstäbe ersetzt. Dies bedeutet, dass die Bewirtschaftung ohne Rücksicht auf die Eigentums-grenzen durch-geführt wird. Für die Berechnung der Einnahmen werden diese nicht mehr parzellenweise evidentierte, sondern die Gesamteinnahmen werden nach vereinbarten Kriterien, in welchen, unter anderem, auch der ideelle Eigentumsanteil berücksichtigt wird, verteilt.

8. LITERATURA

1. **Cajnko, T.**, Problematika gospodarjenja z zasebnimi gozdovi, Ljubljana, Zbornica za kmetijstvo in gozdarstvo LRS, 1963.
2. **Črnač, J.**, Oddelčno gospodarjenje v slovenskih zasebnih gozdovih, Gozdarski vestnik 35, 1977, 9.
3. **Debevc, J.**, Sodobno načrtovanje in gospodarjenje v obratih za kooperacijo, Gozdarski vestnik 35, 1977, 9.
4. **Engels, F.**, Kmečko vprašanje v Franciji in Nemčiji, v knjigi: Marx-Engels, Izbrano delo, V. knjiga, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1975.
5. **Kardelj, E.**, Kmetijsko združništvo v planskem gospodarstvu, Komunist 1974, 3
6. **Kardelj, E.**, Problemi socialistične politike na vasi, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1959.
7. **Kardelj, E.**, Združevanje gospodarskih organizacij v kmetijstvu, Problemi naše socialistične graditve VII, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1968.
8. **Klemenčič, I.**, Gozdne zadruge, Črnomelj 1944, rokopis
9. **Lemež, M.**, Slovensko združništvo v preteklosti in bodočnosti I. in II. del, Črnomelj 1945, rokopis
10. **Marx, K.**, Kapital, 2. zvezek, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1967.
11. **Melavc, D.**, Izkušnje in perspektive skupnega gospodarjenja z družbenimi in zasebnimi gozdovi, Gozdarski vestnik 24, 1966, 5
12. **Orožim, M.**, Ekonomsko-organizacijski vidiki prevoza lesa na Gozdnem gospodarstvu Celje, Ljubljana 1982, diplomatska naloga.
13. **Otrin, Z.**, Organizacija gospodarjenja z gozdom v zasebnem sektorju, Zbornik: Naloge gojenja gozdov v zasebnih gozdovih Slovenije, Ljubljana, Gozdarski vestnik, 1981.
14. **Pahernik, E.**, O gozdarskem združništvu, rokopis, brez letnice
15. **Pipan, R.**, Vprašanje gozdnih zadrug, rokopis, brez letnice
15. **Pipan, R.**, Vprašanje gozdnih zadrug, rokopis, brez letnice
16. Pravila lesno-produktivne zadruge z omejenim jamstvom, Ljubljana 1945
17. Samoupravno organiziranje združenega dela v gozdarstvu, Ljubljana, SIS za gozdarstvo SR Slovenije, 1977.
18. **Sevnik, F.**, Okvirni načrt za gozdne zadruge, Črnomelj 1944, rokopis
19. **Sevnik, F.**, Združništvo v gozdnem in lesnem gospodarstvu, Gozdarski vestnik 1952, 5-6
20. Sklepi III. plenuma republiške zveze kmetijskih zadrug, Slovenski poročevalec št. 71, 3, 3, 1952.
21. **Šušteršič, M.**, Organizacija gozdarstva v združni obliki, Ljubljana 1945, rokopis
22. **Urleb, F.**, Analiza stanja in potrebe po strokovnih kadrih v gozdarstvu Slovenije, Ljubljana, Splošno združenje gozdarstva Slovenije, 1982.
23. **Vizjak, M.**, Nekateri vidiki organizacije zasebnega sektorja gozdarstva, Zbornik referatov z gozdarskih študijskih dni "Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi v SR Sloveniji", Ljubljana, Biotehniška fakulteta, 1976.
24. **Winkler, I.**, Zasebni gozdovi v SR Sloveniji kot ekonomska baza lastnikov gozdov in kot objekt gospodarske politike, Ljubljana 1974, disertacija
25. **Winkler, I.**, Sedanje stanje in temeljni problemi gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v SR Sloveniji, Zbornik gozdarstva in lesarstva 14, 1976, 2.
26. Združništvo (o delu iniciativnega združnega odbora za Slovenijo od osvoboditve, Ljubljana 1945
27. **Žumer, L.**, Združništvo v gozdnem in lesnem gospodarstvu, Ljubljana 1945, rokopis
28. Ustava FLRJ, Ur. l. FLRJ št. 10/46
29. Ustava SFRJ, Ur. l. FLRJ št. 14-209/63
30. Ustava SRS, Ur. l. LRS št. 10-90/63

31. Ustavni amandmaji od XXV.—LIII. k ustavi SR Slovenije, Ur. l. SRS št. 51-286/71
32. Ustava SRS, Ur. l. SRS št. 7-44/74
33. Zakon o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu, Ur. l. FLRJ št. 28/60
34. Temeljni zakon o gozdovih, Ur. l. FLRJ št. 16/61
35. Temeljni zakon o gozdovih, Ur. l. SFRJ št. 26-470/65
36. Zakon o gozdovih, Ur. l. LRS št. 30-262/61
37. Zakon o gozdovih, Ur. l. SRS št. 30-309/65
38. Zakon o gozdovih, Ur. l. SRS št. 16-135/74
39. Zakon o združevanju kmetov, Ur. l. SRS št. 1-4/79